

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Yritys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotuksessa on kannatettavia tavoitteita. Lastensuojelun ja perustason palvelujen rajapinnan selkiyttäminen, lapsen suojelun viimesijaisuuden korostaminen sekä päätöksenteon, tehtävien ja vastuiden jäsentäminen ovat lähtökohtaisesti perusteltuja tavoitteita. Samoin on perusteltua arvioida, miten lastensuojelun voimavaroja kohdennetaan kaikkein vaativimpiin tilanteisiin.

Palvelurakenteen muutos voi kuitenkin käytännössä pitää lapsia nykyistä pidempään perustason palveluissa ilman, että perustason palvelujen saatavuus, intensiteetti ja tosiasiallinen kyky vastata raskaaseen oireiluun ovat riittävästi varmistettuja. Tällöin vaarana on, että lapsi päätyy lastensuojeluun nykyistä myöhemmin, mutta vaikeammassa tilanteessa.

Lakiluonnoksessa on myös useita kohtia, joissa säädösmuutoksen käytännön vaikutukset riippuvat liiaksi siitä, miten hyvinvointialueet jatkossa kilpailuttavat, määrittelevät palvelutasoja, rakentavat sopimusehdot ja korvaavat muuttuvan palvelusisällön. Jos lain tavoitteet muuttavat asiakasrakennetta, henkilöstötarvetta ja turvallisuusjärjestelyjä, mutta tämä ei näy palveluiden hinnoittelussa ja sopimusrakenteissa, syntyy merkittävä riski laadun heikkenemiseen, henkilöstön vaihtuvuuteen ja palveluntuotannon epävakauteen.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Lakiluonnos vastaa tavoitteisiinsa osittain. Se pyrkii selkeyttämään, milloin kyse on sosiaalihuoltolain mukaisesta tuesta ja milloin lapsen erityisen suojelun tarpeesta. Se pyrkii myös vahvistamaan palvelujärjestelmän rakennetta niin, että viimesijainen suojelu kohdentuu niihin lapsiin, jotka sitä aidosti tarvitsevat.

Kuitenkin, jos perustason palvelut eivät tosiasiallisesti vahvistu yhtä aikaa, muutos ei johda sujuvampaan palvelujärjestelmään vaan siirtyneeseen ongelmaan. Tämä voi näkyä mm. avun alkamisen viivästymisenä, palvelujen väliin putoamisena, vaikeampana oireiluna lastensuojeluun tullessa, vaativampina sijoitustarpeina sekä lisääntyvinä turvallisuus- ja henkilöstöriskeinä yksiköissä.

Yksiköihin ohjautuva asiakaskunta voi muuttua vaativammaksi, vaikka palvelun ostorakenne ja hinnoittelu eivät muuttuisi samassa suhteessa. Tämä kasvattaa riskiä, että laitoshoidon palveluilta odotetaan nykyistä korkeampaa intensiteettiä, ilman että tämä tunnistetaan laadun, henkilöstörakenteen ja kustannusvastuun tasolla

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nykytilan säilyttäminen

Perustelut tiiviisti

Nykytilan säilyttäminen on tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, ellei samanaikaisesti pystytä osoittamaan riittävästi, että perustason palvelut kykenevät aidosti ottamaan vastaan siirtyvän asiakasryhmän. Hyvinvointialueilla on lisäksi oltava yhdenmukaiset arviointikäytännöt ja on huolehdittava, ettei lasten oikea-aikainen pääsy erityiseen suojeluun ei viivästy,

Ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen sekä asiakkuuden kriteerien täsmentäminen voisi tässä vaiheessa olla turvallisempi ja hallitumpi etenemistapa kuin laaja rakenteellinen siirto.

Laaja rajapintamuutos aiheuttaa ennakoitavuusongelman. Mikäli asiakasvirrat, palvelutasoluokat, ostokäytännöt ja kustannusvastuut muuttuvat samanaikaisesti, palveluntuottajien mahdollisuus suunnitella henkilöstöä, osaamista, toimitilaratkaisuja ja investointeja heikkenee. Tämä voi lisätä palvelujen epävakautta ja heijastua myös niiden saatavuuteen.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ensimmäisen luvun vahvuutena on pyrkimys jäsentää lapsen erityisen suojelun tarkoitusta, soveltamisalaa ja periaatteita aiempaa selkeämmin, joka voi mahdollisesti parantaa ja tukea lain yhtenäisempää tulkintaa.

Jos lapsen erityisen suojelun tarve määritellään nykyistä kapeammin tai viimesijaisemmin, mutta perustason palvelut eivät kykene vastaamaan vaativaan oireiluun, lapsen asema voi heikentyä.

Laadullisesti muutos voi johtaa siihen, että lastensuojelun asiakkuudet painottuvat nykyistä vakavampiin tilanteisiin. Tällöin myös palvelujen laatuvaatimukset muuttuvat: tarvitaan enemmän traumaosaamista, psykiatrisen oireilun ymmärrystä, turvallisuusosaamista, verkostotyön kykyä sekä henkilöstön jatkuvaa tukea ja koulutusta. Tämä on huomioitava jo lain perusteluissa, koska laadullinen muutos heijastuu suoraan myös kustannusrakenteeseen.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Ehdotettu sääntely voi vähentää lastensuojelun asiakkuuksien määrää tilastollisesti, mutta se ei välttämättä vähennä lasten tuen tarvetta. Todennäköinen vaikutus on, että osa lapsista siirtyy pidemmäksi aikaa perustason palveluihin ja lastensuojelun asiakkuus alkaa nykyistä myöhemmässä vaiheessa ja vaikeammalla oirekuvalla.

Asiakkuuden päättymisen osalta sääntely voi selkiyttää tilanteita, mutta samalla on riski, että asiakkuuksia päätetään muodollisesti aiemmin kuin tuen tarve tosiasiallisesti päättyy. Tällöin paine siirtyy muihin palveluihin ja lapsen tai nuoren palvelukokonaisuus saattaa muuttua epäselväksi.

Muutoksella voi olla olennainen vaikutus erityisesti vastaanotto- ja arviointivaiheeseen, lyhytaikaisiin sijoituksiin, vaativiin kriisitilanteisiin ja palvelun jatkuvuuteen. Jos asiakas tulee sijoitukseen aiempaa myöhemmin ja oirekuva on vaikeampi, yksiköiden hoidon ja kasvatuksen voimakkuus ja tehokkuuden vaatimus kasvaa.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Asiakasmitoituksen joustavoittaminen voi olla tarkoituksenmukaista poikkeuksellisissa tilanteissa ja lyhytaikaisena ratkaisuna. Pysyvä tai laajamittainen jousto sisältää kuitenkin merkittävän riskin siitä, että juuri kaikkein vaativimmissa tilanteissa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän mahdollisuus tosiasiallisesti tuntea lapsen tilanne, johtaa prosessia ja vastata laadukkaasta asiakastyöstä heikkenee. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän riittävä työpanos on keskeinen koko palvelun onnistumisen edellytys.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tehtävien selkiyttäminen on kannatettavaa, jos se aidosti vapauttaa sosiaalityötä ydintehtävään ja vähentää päällekkäistä hallinnollista työtä. Samalla on varottava, ettei tehtävien "keventäminen" johda tosiasiallisen vastuun siirtymiseen epämuodollisesti muualle.

Lastensuojeluyksikkö kokoaa tietoa, tekee monipuolista arviota, ylläpitää verkostoyhteistyötä, vastaa turvallisuuden hallinnasta, ja tuottaa päätöksenteon pohja-aineistoa sosiaalityöntekijän työn

tueksi. Jos näin tapahtuu ilman selkeää sääntelyä ja roolijakoa, on vaarana vastuun hämärtyminen. Se heikentää sekä lapsen oikeusturvaa että palvelun laatua.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Luku 3 on palveluntuotannon kannalta yksi koko uudistuksen keskeisimmistä osista. Sääntelyn toimivuus ei riipu vain siitä, kuka muodollisesti vastaa palvelun järjestämisestä, vaan siitä, miten kustannusvastuut, hankinta, palvelukuvaukset, palvelutasot ja korvausmallit tosiasiasa rakennetaan.

Palvelurakenteen muutos voi lisätä vaativampien palveluiden tarvetta samaan aikaan, kun kustannusvastuun logiikka ei läpinäkyvästi seuraa palvelun tosiasiallista sisältöä. Kustannuksia syntyy erityisesti henkilöstöstä ja sijaistarpeesta, ympärivuorokautisen toiminnan rakenteesta, turvallisuusjärjestelyistä, toimitiloista, koulutuksesta ja perehdytyksestä, laadunhallinnasta ja omavalvonnasta, kirjaamisesta, raportoinnista ja viranomaisyhteistyöstä sekä lasten yksilöllisistä tarpeista.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Muutos voi nopeuttaa päätöksentekoa ja helpottaa käytännön toimintaa tilanteissa, joissa lapsen tutkimistarve on ilmeinen ja viive haitallinen. Tämä voi olla lapsen edun mukaista erityisesti akuuteissa tilanteissa. Samalla on kuitenkin huolehdittava oikeusturvan säilymisestä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset voivat selkiyttää sääntelyä rakenteellisesti. Käytännön selkeys riippuu kuitenkin siitä, onko päätöksenteko aidosti yhdenmukaista, ymmärrettävää ja ennakoitavaa toteutuksessa.

Jos päätöksenteko kevenee muodollisesti, mutta käytännön ohjeistus jää yleiselle tasolle, arki voi pikemminkin monimutkaistua.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Yhdenmukaistaminen voi lisätä ennakoitavuutta ja hillitä kustannusten hallitsematonta vaihtelua. Samalla on tärkeää, ettei sääntely johda siihen, että vaativissa tai monimutkaisissa tilanteissa ei ole tosiasiallisesti saatavilla riittävästi osaavia edunvalvoja.

Lapsen osallisuutta ja oikeudellista asemaa tukevat rakenteet ovat tärkeitä myös palvelun laadun näkökulmasta. Jos edunvalvonnan laatu heikkenee, yksiköihin voi siirtyä lisää epäselviä tai pitkittyviä tilanteita.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

Edunvalvonnan sääntelyssä on huomioitava erityisesti vaativat, monitoimijaiset ja pitkittyneet asiakastilanteet, joissa lapsen aseman turvaaminen vaatii enemmän kuin hallinnollisesti yhdenmukaistetun korvausrakenteen.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuuden vahvistaminen on yksi uudistuksen keskeisimmistä laadullisista kysymyksistä. Osallisuus ei saa jäädä muodolliseksi kuulemisen velvoitteeksi, vaan sen on näyttävä arjen palvelussa, päätöksenteossa ja esimerkiksi rajoitustilanteiden jälkikäsittelyssä.

Palvelurakenteen muutos voi kuitenkin heikentää osallisuutta, jos asiakkuudet muuttuvat aiempaa kriisiytyneemmiksi ja työn painopiste voi siirtyä enemmän turvallisuuden hallintaan kuin vuorovaikutukselliseen hoito- kasvatukseen ja ohjaustyöhön. Tämä korostaa tarvetta vahvaan omaohjaajuuteen, lapsilähtöiseen dokumentointiin ja henkilöstön osaamiseen

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Menettelysäännösten selkeys on kentälle erittäin tärkeää. Lastensuojelun toimintaa ei käytännössä ohjaa vain normin sisältö, vaan myös se, kuinka ennakoitavasti, nopeasti ja yhdenmukaisesti menettely toimii.

Menettelysäännösten tulee tukea seuraavia:

- nopeaa tiedonkulkua,
- selkeää päätösten toimeenpanoa,
- yhteistä ymmärrystä vastuunjaosta,
- hallittua kirjaamista,
- mahdollisuutta toimia akuutissa tilanteessa lapsen turvallisuutta vaarantamatta.

Käytännön toimivuuden kannalta olennaista on, että menettelysäännökset eivät kasvata hallinnollista työmäärää tavalla, joka siirtää työn painopistettä pois lapsen suorasta tuesta.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Avohuollon muutokset voivat olla kannatettavia, jos ne aidosti vahvistavat oikea-aikaista ja riittävän intensiivistä tukea. Suurin epävarmuus liittyy siihen, kykenevätkö avo- ja perustason palvelut käytännössä vastaamaan niihin tarpeisiin, joita niille ollaan siirtämässä.

Avohuollon palvelurakenteen muutos voi lisätä kysyntää uudenlaisille, aiempaa intensiivisemmille ja hybridimäisille palveluille, joissa yhdistyvät kotiin vietävä tuki, kriisityö, perhetyö, arviointi ja turvallisuuden hallinta. Tämä voi olla myönteinen kehityssuunta, mutta edellyttää selkeitä palvelumäärittelyjä ja realistista rahoitusta.

Laadullisesti riski on, että avohuollon palveluja rakennetaan kustannusohjauksen näkökulmasta kevyemmiksi kuin lapsen todellinen tarve edellyttäisi. Tällöin seurauksena voi olla toistuvat epäonnistuneet palvelujaksot, palvelujen katkonaisuus ja viivästynyt pääsy raskaampaan tukeen.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tavoite nopeuttaa arviointia ja jatkosuunnittelua on sinänsä kannatettava. Käytännössä 14 vuorokauden määräaika voi kuitenkin olla monissa tilanteissa liian lyhyt, jos lapsen tilanteeseen liittyy vakavaa oireilua, psykiatrista arvioinnin tarvetta, perheen ja verkoston ristiriitoja, useita toimijoita, epäselvä jatkosijoitus tai puuttuva sopiva paikka.

Lyhennetty kesto voi lisätä painetta nopeaan arviointiin, dokumentointiin, verkostoyhteistyöhön ja turvallisuuden hallintaan. Tämä nostaa työn vaativuutta suhteessa sijoituksen keston. Tällöin se nostaa yksikköjen kuormitusta ja kustannuksia erityisesti vastaanottotyyppisissä tai kriisitilanteisiin vastaavissa palveluissa. Lyhyet mutta erittäin vaativat jaksot ovat usein kustannusrakenteeltaan raskaita, vaikka ne eivät näy pitkinä hoitajaksoina.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Huostaanoton sääntelyn täsmentäminen voi olla perusteltua, jos se lisää oikeusvarmuutta ja vahvistaa lapsen edun arvioinnin laatua. Huostaanoton tosiasiallinen kynnyks ei saa nousta niin, että lapsi jää liian pitkäksi aikaa riittämättömään tukeen.

Palvelurakenteen muutoksen laadullinen vaikutus voi olla se, että huostaanotetut lapset ovat aiempaa vaikeammassa tilanteessa huostaanoton tullessa ajankohtaiseksi. Tämä lisää vaativan sijaishuollon, moniammatillisen tuen, turvallisuusosaamisen ja perhetyön tarvetta.

Myös kustannusvaikutus voi kasvaa: myöhäisempi mutta raskaampi puuttuminen tarkoittaa usein vaativampia palveluja, korkeampaa henkilöstötarvetta ja pidempiä kuntoutumispolkuja.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Valvonnan ja vastuunjaon selkeyttäminen on tarpeellista. Yksityisen palveluntuotannon kannalta on tärkeää, että valvonta on yhdenmukaista, ennakoitavaa ja kohdistuu olennaisiin laatutekijöihin.

Valvonnan toimivuus heikkenee, jos eri hyvinvointialueet tulkitsevat vaatimuksia eri tavoin, sopimuksissa edellytetään toisistaan poikkeavia rakenteita, valvonta painottuu muutoseikkoihin eikä lapsen arjen turvallisuuteen ja laatuun tai palveluntuottajilta edellytetään ei-yhdenmukaista raportointia.

Laadullisesti hyvä valvonta tukee palvelua. Huono valvonta lisää hallinnollista kuormaa ja syö aikaa lapsen kohtaamiselta.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Henkilöstömitoituksen täsmentäminen on tarpeellinen ja tervetullut muutos. Lapsikohtaisen vähimmäismitoituksen ja sijoitettujen lasten lukumäärään suhteutettavan mitoituksen yhdistelmä voi tuoda sääntelyyn nykyistä enemmän realismia.

Samalla on kuitenkin korostettava, että pelkkä mitoituksen joustavoittaminen ei saa johtaa siihen, että henkilöstöä mitoitetaan liian lähelle minimiä tilanteissa, joissa lasten tarpeet ovat erittäin vaativia. Käytännön laatu riippuu paitsi henkilömäärästä myös henkilöstön osaamisesta ja pysyvyydestä sekä vuororakenteesta.

Sijaishuollon laitoshoidon suurin yksittäinen kustannuserä on henkilöstö. Jos mitoitusta täsmennetään mutta asiakasprofiili muuttuu vaativammaksi, kustannusvaikutus voi olla olennainen erityisesti erityis- ja vaativan tason yksiköissä, yksiköissä, joissa on paljon turvallisuusriskien hallintaa tai yksiköissä, joissa tarvitaan vahvaa moniammatillista osaamista.

Päivähinnan tai muun korvausrakenteen on tällöin heijastettava myös laatua, ei vain paikkalukua.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On perusteltua erottaa turvallisuuteen liittyvät tehtävät selkeästi hoito- ja kasvatustehtävistä. Tämä voi lisätä oikeusvarmuutta, vähentää epäselviä käytäntöjä ja tukea henkilöstön roolien selkeyttä.

Turvahenkilön tehtäväkuvan tulee olla erittäin tarkka ja toimivaltuudet selvästi rajattuja. Turvahenkilö ei voi missään tilanteessa korvata hoito- ja kasvatushenkilöstöä. Lapsen arjen turvallisuus rakentuu arjen ja ennakoivan työn kautta, ei kontrollilla.

Turvahenkilöstön käytössä yksikön johtaminen, kirjaaminen ja jälkikäsitteily tulee olla erittäin selkeitä

Laadullisesti on olemassa riski, että yksiköihin syntyy turvallisuuspainotteinen toimintakulttuuri, jos turvahenkilöä käytetään laajasti tilanteissa, joissa tarvittaisiin ensisijaisesti kasvatuksellista, relationaalista tai terapeuttista työtä.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Yhteydenpidon rajoittamista ja henkilöntarkastusta koskevissa säännöksissä on huolehdittava erityisesti seuraavista, jo rajoitustoimenpiteisiin nyt kirjatusta oikeudellisista perusperiaatteista, joita ovat tarkkarajaisuus, välttämättömyys, suhteellisuus, dokumentointi, lapsen kuulluksi tuleminen, jälkikäsitteily.

Käytännössä toimivuus riippuu siitä, onko yksiköillä riittävä koulutus ja yhtenäiset menettelyt. Tämä korostaa perehdytyksen, esihenkilötyön ja omavalvonnan merkitystä.

Laadullisesti on tärkeää, että rajoitusten käyttö ei ala korvata laadukasta arjen hoito- ja kasvatustyötä. Mitä vaativammaksi asiakaskunta muuttuu, sitä suurempi on riski, että ilman riittäviä resursseja rajoitustoimien määrä kasvaa.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuollon toimivuus on olennainen osa koko uudistuksen onnistumista. Jos erityinen suojelu jäsennetään viimesijaiseksi palveluksi, jälkihuollon on oltava riittävä, pitkäjänteinen ja käytännössä saavutettava.

Yksityisen palveluntuotannon näkökulmasta jälkihuollossa on potentiaalia uudentlaisille palveluratkaisuille, mutta samalla on vältettävä sitä, että palvelu pirstoutuu lyhyiksi, kilpailutetuiksi osiksi ilman riittävää jatkuvuutta.

Laadullisesti jälkihuollon heikkous näkyy usein nopeasti asumisen epäonnistumisena, koulutuksen keskeytymisenä, mielenterveys- ja päihdeongelmien kasvuna sekä uusina kriiseinä. Taloudellisesti ennakoiva ja toimiva jälkihuolto on usein selvästi raskaampia korjaavia toimia edullisempi

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Voimaantuloon tulee varata riittävästi aikaa. Kyse ei ole vain normimuutoksesta, vaan laajasta palvelurakenteen, sopimusrakenteen, koulutuksen, kirjaamisen, ohjeistuksen ja valvonnan muutoksesta.

Yksityisten palveluntuottajien näkökulmasta voimaantulon onnistuminen edellyttää aikaa ainakin:

- palvelukuvausten päivittämiseen,
- sopimusten tarkistamiseen,
- henkilöstön kouluttamiseen,
- omavalvonnan päivittämiseen,
- turvahenkilöitä koskevien käytäntöjen rakentamiseen,
- tietojärjestelmien ja kirjaamisen mukauttamiseen.

Liian nopea voimaantulo heikentää toimeenpanon laatua ja lisää tulkintaeroja.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Taloudellisten vaikutusten arviointi jää todennäköisesti osin vajaaksi, jos se tarkastelee muutosta pääasiassa hallinnollisena tai rakenteellisena siirtona. Uudistuksen keskeiset kustannusvaikutukset syntyvät käytännössä siitä, miten asiakasprofiili muuttuu palveluissa.

Arvioinnissa pitäisi tarkastella huomattavasti tarkemmin ainakin:

- vaativamman asiakaskunnan vaikutusta henkilöstötarpeeseen,
- turvallisuusjärjestelyjen kustannuksia,
- lyhyiden mutta erittäin vaativien kriisijaksojen kustannuksia,

- dokumentoinnin, valvonnan ja verkostotyön kuormaa,
- henkilöstön koulutuksen ja perehdytyksen tarvetta,
- palveluntuotannon alueellista saatavuutta,

Henkilöstö, osaaminen, toimitilat ja turvallisuus ovat kiinteitä tai hitaasti muuttuvia kustannuksia. Jos sääntely lisää vaativuutta, kustannukset syntyvät nopeasti, vaikka korvausjärjestelmä reagoisi hitaasti.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Koska 38 §:n 3 momentin vaikutus liittyy käytännössä palvelun järjestämistä vastuun, kustannusvastuun tai menettelyn tarkentumiseen, vaikutusarvio tulee tehdä erityisesti toteutuksen näkökulmasta.

Mahdollisia vaikutuksia ovat:

- kustannusten siirtyminen palvelujärjestelmän osasta toiseen ilman, että kokonaiskustannukset vähenevät,
- lisääntyvät alkuvaiheen arviointi- ja koordinoitavien kustannukset,
- vaativampiin palveluihin painottuvat menot,
- hankintakäytäntöjen muutostarpeet,
- riskit alueellisesti epätasaisista tulkinnoista.

Osa kustannuksista syntyy ”näkymättömästi” esimerkiksi lisääntyneenä henkilöstötarpeena, turvallisuussuunnitteluna, verkostoyhteistyönä ja palvelun keskeytymisriskien hallintana.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Muiden vaikutusten arvioinnissa tulisi kuvata nykyistä tarkemmin palvelurakenteen laadullinen muutos, ottaa huomioon asiakasprofiilin mahdollinen vaikeutuminen, henkilöstön osaamisvaatimusten kasvu, turvallisuuskulttuurin muutokset, riskit palvelujen alueelliselle saatavuudelle ja yhdenvertaisuudelle.

Erityisesti olisi tärkeää arvioida, miten uudistus vaikuttaa siihen, millaiseksi sijaishuollon arki muuttuu. Jos palvelurakenne ohjaa lastensuojeluun aiempaa valikoituneempia ja vaikeammin autettavia lapsia, kyse ei ole vain juridisesta muutoksesta vaan koko palvelun luonteen muutoksesta. Tämä muuttaa myös laatua, henkilöstöä, johtamista ja kustannuksia.

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Nikkanen Marko
Familiar Oy